

Drošs darbs ar šķīdinātājiem

Drošu darba metožu vadlīnijas

Šis dokuments ir ar atļauju tulkots un adaptēts Latvijas situācijai no oriģināla, ko publicējusi Health and safety Executive (Veselības un drošības administrācija, Lielbritānija) un kas ir pieejams viņu mājaslapā:

<http://www.hse.gov.uk/pubns/indg273.pdf>.

Minot šo tulkojumu, lūdzu atsaucieties arī uz oriģinālo dokumentu. Lai arī oriģinālais dokuments ir piemērots Latvijas vajadzībām, lūdzu pārliecinieties, ka jūs ievērojat valsts likumdošanu, standartus un normas. Oriģinālās publikācijas un šī tulkojuma autori nav atbildīgi par kaitējumu vai pretenzijām un jautājumiem, kas radušies, lietojot šeit iekļauto informāciju.

Brīdinājums

Ja jūs esat pakļauts šķīdinātāju iedarbībai, atkarībā no apstākļiem, tie dažādos veidos var ietekmēt jūsu veselību. Dažreiz tas var būt ļoti bīstami. Šīs vadlīnijas jums dos svarīgu informāciju par izvairīšanos no riska, kad savā darbā lietojiet šķīdinātājus vai materiālus, kas tos satur.

Kas ir šķīdinātājs?

Daudzas ķīmiskās vielas, ko lieto citu vielu un materiālu šķīdināšanai vai šķaidīšanai, sauc par šķīdinātājiem.

Rūpnieciskie šķīdinātāji parasti sastāv no vairākām atsevišķām vielām. Tos var atrast zem daudzām tirdzniecības zīmēm.

Kur lieto šķīdinātājus?

Visbiežāk šķīdinātāju iedarbībai pakļauti šādās nozarēs strādājošie:

- Mašīnbūve
- Būvniecība
- Ķīmija
- Iespiešana
- Plastmasas izstrādājumu ražošana
- Gumijas izstrādājumu ražošana
- Farmaceutiskās ķīmija
- Apavi
- Tekstilizstrādājumi
- Pārtikas preces
- Mežizstrāde
- Ķīmiskās tīrītavas
- Krāsu ražošana
- Tintes ražošana

Šķīdinātājus satur arī šādi izstrādājumi:

- Tīrīšanas un attaukošanas līdzekļi
- Krāsas noņēmēji
- Krāsas, lakas un glazūras
- Līmes
- Tintes un tintes noņēmēji
- Pesticīdi

Kā šķīdinātāji var ietekmēt manu veselību?

Dažādi šķīdinātāji cilvēka veselību var dažādi ietekmēt. Daži no īslaicīgiem bojājumiem ir:

- Acu, ādas un plaušu kairinājums
- Galvassāpes
- Nelabums
- Reibonis
- Murgi

Ļoti koncentrētu šķīdinātāja izgarojumu iedarbība var novest bezsamaņā vai nāvē. Kad jūs esat šķīdinātāju ietekmē, palielinās negadījumu iespējamība. Iespējami arī ilglaicīgi bojājumi, ko rada ilgstoša vai atkārtota atrašanās noteiktu šķīdinātāju iedarbībā. Šeit pieskaitāms arī dermatīts. Citi iespējamie veselības bojājumi ir atkarīgi no šķīdinātāja, kura iedarbībai strādnieks bijis pakļauts.

Kā šķīdinātāji var iekļūt manā ķermenī?

- Ja jūs ieelpojiet šķīdinātāja izgarojumus un tvaikus
- Ja tie nonāk saskarē ar ādu un tiek absorbēti
- Ja jūs norijiet šķidrus šķīdinātājus

Kas man jā dara, ja es domāju, ka mana veselība ir apdraudēta?

Ja jums liekas, ka jūsu veselību ir ietekmējis darbs ar šķīdinātājiem, vai ja jūs esat pārliecināts, ka darbā ar šķīdinātājiem netiek ievēroti visi nepieciešamie drošības pasākumi, vispirms griezieties pie sava uzrauga, drošības pārstāvja vai daktera (pēc vajadzības).

Kādi piesardzības pasākumi man jāievēro?

- Jo vairāk jūs ziniet par šķīdinātājiem un to, kādi piesardzības pasākumi jāievēro, jo lielākā drošībā jūs būsit. Tieši tāpēc apmācība un informācijas iegūšana ir tik nozīmīga.
- Pārliecinieties, ka jūsu darba devējs jums detalizēti pastāsta par riskiem, kas rodas, strādājot ar šķīdinātājiem, kurus jūs lietojiet, izskaidro nepieciešamos piesardzības pasākumus un rīcību ārkārtas gadījumā.
- Izlasiet piegādātāja drošības datu lapas, trauku etiķetes un sekojiet tur sniegtajiem padomiem. Ja nepieciešams, lūdziet paskaidrojumus darba devējam.
- Pajautājiet, vai nav iespējams lietot vielas un materiālus, kas nesatur šķīdinātājus vai arī satur mazāk bīstamus šķīdinātājus.

Izgarojumu kontrole

- **Pilnībā izmantojiet** jebkuru ventilēšanas aprīkojumu, ko darba devējs ir nodrošinājis, lai atbrīvotu jūsu darba vietu no izgarojumiem.
- **Ziņojiet** jūsu darba devējam par jebkuru bojātu ventilēšanas iekārtu vai aizsardzības aprīkojumu.
- **Valkājiet** elpceļu aizsargus, ko nodrošina jūsu darba devējs. Aizsarglīdzekļus glabājiet tīrā vietā. Pārliecinieties, ka tas uzglabājas tīrs, lai vienmēr būtu lietošanas gatavībā.
- **Lietojiet** iespējami vairāk dabisko ventilāciju, kur iespējams, atverot logus un durvis.
- **Novērsiet** izgarojumu rašanos, lietojot iespējami mazāko šķīdinātāju daudzumu, kas nepieciešams darbam, turot vāciņus uz traukiem un lietojot slēgtus traukus ar šķīdinātājiem saindēto atkritumiem.
- **Neatstājiet** ar šķīdinātājiem saindētas lupatas mētājamies apkārt.

Ādas kontakts

- **Izvairieties** no ādas kontakta ar šķīdinātājiem vai tos saturošām vielām un materiāliem, lietojot piemērotus aizsardzības līdzekļus (cimds, priekšautus, aizsargbrilles vai sejas maskas, utt), kur nepieciešams.
- **Nelietojiet** šķīdinātājus, lai notīrītu krāsu vai netīrumus no ādas.

Citi piesardzības pasākumi

- **Nesmēķējiet un neēdiet** vietās, kur atrodas šķīdinātāji.
- **Nomazgājieties** pēc darba ar šķīdinātājiem, pirms ēdiet vai dzeriet.
- Nesmēķējiet, nemetiniet, nededziniet, **nelietojiet nekādu atklātu liesmu** vietās, kur gaisā varētu būt hlorētu šķīdinātāju izgarojumi, jo var rasties ļoti toksiskas gāzes.

Darbs slēgtā vietā

Jūsu darba devējam ir jābūt pārbaudījušam, vai nav iespējams darbu veikt savādāk, lai izvairītos no darba slēgtā telpā. Ja tas nav iespējams, jālieto drošas darba metodes, turklāt visiem jābūt gataviem rīcībai ārkārtas situācijā. Strādājot slēgtā vietā, nepieciešami īpaši piesardzības pasākumi, lai aizsargātu jūs no šķīdinātāju iedarbības. Slēgtā vietā, kā cisternās, šahtās, mazās istabās vai transporta iekšpusē, šķīdinātāju izgarojumi nevar viegli aizplūst projām, tie var sablīvēties bīstamā un pat fatālā koncentrācijā ļoti ātri. Uzmanieties no to izgarojumu un gāzu sablīvēšanās, kas var būt indīgi vai sprādzienbīstami un ugunsnedroši.

Nepieciešams ievērot sevišķus drošības pasākumus. **Nelietojiet** šķīdinātājus, ja nav iespējams telpu pietiekami ventilēt un, jūs nevarat valkāt elpceļu aizsargaprīkojumu. **Neejiet** slēgtā vietā, kurā varētu būt šķīdinātāju izgarojumi, ja vien jūsu darba devējs nav panācis, ka to darīt ir pietiekami droši (ar ventilēšanas aprīkojumu, atmosfēras pārbaudēm, vai speciālu drošības pasākumu veikšanu).

Atbildība

Darba devējam:

- **Jānovērtē** riski jūsu veselībai, ko rada darbs ar šķīdinātājiem un piemērotie drošības pasākumi.
- **Jāpieņem** lēmumi, kas pasargā jūs no šķīdinātāju iedarbības vai, ja tas nav iespējams, jānodrošina šīs iedarbības atbilstoša kontrole.
- **Jānodrošina**, ka tiek ievēroti drošības pasākumi, aprīkojums tiek atbilstoši uzturēts kārtībā un pārbaudīts, un ka darbs tiek novērots.
- **Kur nepieciešams** novērot jūsu pakļautību šķīdinātājiem un veikt atbilstošas veselības pārbaudes.
- **Informēt** jūs par riskiem un drošības pasākumiem, kas nepieciešami, lai pasargātu jūsu veselību.
- **Apmācīt** jūs drošības pasākumu lietošanā un jebkura aizsargaprīkojuma lietošanā, kas nepieciešams jūsu darbā.

Darbiniekam:

- **Jāsadarbojas** ar darba devēju.
- **Pilnā mērā** jāpielieto drošības pasākumi, jālieto nodrošinātais aizsargaprīkojums un jāziņo par jebkuru bojātu aprīkojumu.
- **Ja nepieciešams**, jāapmeklē veselības pārbaudes darba vietā.